

Costache Negruzzi - Alexandru Lapusneanul

(1808 - 1868)

"Prin nuvela Alexandru Lapusneanul, Negruzzi devine primul scriitor epic de seama al literaturii noastre."

Tudor Vianu

Publicist, traducator, poet, dramaturg, prozator, filolog, creatorul nuvelei istorice romanesti, neegalata pana astazi, Costache Negruzzi este un deschizator de drumuri in literatura romana moderna, "un clasic al romantismului". (Al. Piru)

C. Negruzzi traieste si se formeaza intr-o perioada de renastere nationala, fiind alaturi, in actiunile culturale si literare, de mai tinerii M. Kogalniceanu, V. Alecsandri, Al Russo.

Scrierile publicate in periodicele remii (Albina romaneasca, Curierul de ambe sexe, Foaie pentru minte, inima si literatura, Dacia literara, Propasirea s.a.) au fost adunate in volumul Pacatele tinctetelor (1857). Volumul cuprinde poezii, proza, opere originale si traduceri oranduite in patru cicluri: Amintiri de junete (cu doua nuvele romantice, o povestire umoristica si un basm localizat - Toderica); Fragmente istorice; Neghina si palamida (poezii), Negru pe alb - Scrisori la un prieten (inaugurand astfel genul epistolar). C. Negruzzi e primul scriitor modern din Moldova si intemeietorul nuvelei istorice.

Negruzzi este initiatorul unor specii literare inedite in acei moment in literatura romana, cum ar fi: primul model de literatura memorialistica (fragmentul Cum am invatat romaneste); nuvela romantica (Zoe: O alergare de cai); "anecdotalul istoric Aprodul Purice" (aparut in 1837, inaintea Daciei literare, fragment din proiectata epopee stefaniada); prin schita portretistica din Reteta si Fiziologia provincialului (1840), Negruzzi este intaiul observator social, inainte de Vasile Alecsandri Fabulosul si proverbialul din povestile lui Creanga sunt prefigurate in Scrisoarea XII (Pacala si Tandala, 1842), ca si caracterul evocator din scrierile lui Mihail Sado veanu.' Teatru - Carlanii, Doi tarani si cinci carlani, Muza de la Burdu-jeni jucata pe scena Teatrului National din Iasi.

Negruzzi a fost preocupat si de problemele limbii intr-un numar de patru scrisori, intitulate Critica, pe temeiul cunoasterii limbii vorbite, a textelor vechi; preocupat si de creatia folclorica (Pacala si Tandala). a grupat proverbele pe teme (ca si A Pann in Povestea vorbeii).

Scriitor plin de spirit, in opera lui Negruzzi sunt prezente ironia si umorul, vorbirea in sentinte si aforisme ca la clasici.

Aflat la temelia literaturii moderne, in opera sa se reflecta mo dalitatile artistice ale epocii, clasice si romantice.

Prin nuvela Alexandru Lapusneanul, C. Negruzzi a devenit un scriitor clasic.

Nuvela a aparut in 1840 in revista Dacia literara, in primul numar, cu titlul Scene istorice din

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

cronicele Moldaviei, Alexandru Lapusneanu confirmand dezideratul exprimat de Mihail Kogalniceanu in articolul-program (Introdutiae).

Nuvela prezinta un episod din istoria Moldovei, in fragmente sime trice, cu o gradatie dramatica si de o maxima concentrare cei cinci ani ai celei de a doua domnii a lui Alexandru Lapusneanu (1564-1569).

Pastrand liniile generale ale cronicii lui Grigore Ureche, Negruzzi a operat unele modificari (amplifica actiunea, personaje care se integreaza firesc in opera).

Toate actiunile lui Alexandru Lapusneanu sunt puse in slujba mentinerii si cresterii autoritatii domnitorului, in interesul tarii, impotriva marii boierimi feudale framantate de intrigi si de lupte pentru domnie.

Cele patru capitole ale nuvelei, prin motourile cu titluri semnificative, rezuma subiectul: I - Daca voi nu ma vreti, eu va vreu; II - Ai sa dai sama, Doamna!; III - Capul lui Motoc vrem...; IV - De ma voi scula, pre multi am sa popesc si eu.

Subiectul urmeaza o desfasurare ascendenta si o clasica evolutie a momentelor.

In centrul nuvelei, scriitorul il asaza pe Domnul Moldovei, toate celelalte personaje, ca si actiunile prezentate fiind orientate spre reliefarea caracterului acestuia.

Apreciat constant drept un erou romantic, prin calitati de exceptie si defecte extreme, construit pe baza antitezei romantice, eroul lui Negruzzi este un personaj complex, bine individualizat?

George Calinescu aprecia, ca "Lapusneanu apare ca orice om viu si intreg si impresia ultima a cititorului e mai putin a unui portret romantic cat a unei puternice creatii pe deasupra oricarui stil de scoala", precum si faptul ca "echilibrul intre conventia romantica si realitatea individului e minunea creatiei lui Negruzzi."

Toti cercetatorii operei lui Negruzzi au relevat arta compozitiei, dramatizarea actiunii, depasind simpla narare a faptelor din cronica lui Ureche.

Negruzzi se distanteaza de cronica utilizand dialogul, prin care pune in lumina miscarea psihologica a personajului.

Faptele voievodului, ajuns din nou pe tronul Moldovei, campania de exterminare a boierilor tradatori, iertarea pe care o cere, cu pocainta, boierilor, leacul de frica oferit gingasei si miloasei doamne, aruncarea lui Motoc in mainile multimii furioase pun in lumina un domn absolut, un tiran al epocii medievale, care actioneaza pentru intarirea autoritatii domnesti si slabirea boierilor. Negruzzi a inteles astfel "spiritul cronicii romane si a pus bazele unui romantism pozitiv, scutit de naive idealitati" (G. Calinescu)

Negruzzi impinge in prim-plan faptele sa vorbeasca, printr-o concizie clasica, intr-un dialog viu, de o rara autenticitate. Prin puterea de evocare a dialogului, printr-o fina observatie a gesturilor, a mimicii, se dezvaluie toata adancimea omeneasca, toata miscarea psihologica a viitorului tiran inca din primul capitol. Scena dialogata a intalnirii dintre Alexandru Lapusneanu, hotarat sa vina pe tronul Moldovei pentru a doua oara, si solia de boieri alcatuita din vornicul Motoc, postelnicul

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Veverita, spatarul Spancioc si Stroici contureaza conflictul puternic dintre domn si boierii tradatori, evidentiind trasatura fundamentala a Lapusneanului, vointa neclintita de a domni, impunandu-si ferm autoritatea.

Dialogul exprima atitudini vizibile, starea sufleteasca a eroilor in timpul vorbirii (care asigura caracter scenic).

Lapusneanu ii primeste protocolar si rezervat, "silindu-se a zambi" (expresia fetei). Atitudinea boierilor exprima o oarecare independenta, caci "se inchinara pana la pamant, fara a-i saruta poala, dupa obicei"(gest semnificativ).

Replicile se succed viu, intr-un ritm alert, incrucisindu-se, punand in evidenta siguranta de sine si atitudinea provocatoare a domnului, care-i face pe dusmanii sai sa-si dezvaluie ostilitatea si intentiile adevarate. ("Am auzit, urma Alexandru, de bantuirile tarii si am venit s-o mantui, stiu ca tara m-asteapta cu bucurie.") Ultima parte a replicii declansaza raspunsul invaluit in viclenie al lui Motoc si raspunsul dur, ferm, autoritar, incarcat de furie si ura abia stapanita a Lapusneanului, dar exprimat in replici scurte, taioase, care pun in lumina trasaturile esentiale ale acestuia: impulsivitatea, firea violenta, fara scrupul in politica, neingaduinta in infruntarea cu boierii. Cuvintele au ramas memorabile, devenind sententioase: "Daca voi nu ma vreti, eu va vreau,... si daca voi nu ma iubiti, eu va iubesc pre voi, si voi merge ori cu voia, ori fara voia voastra."

Negruzzi insoteste replicile de observatiile asupra fizionomiei personajului, care reflecta trairile interioare ale eroului ("...a carui ochi scanteiara ca un fulger"). Interogatiile si exclamatiile personajului, retezarea taioasa a vorbelor interlocutorului sau, succesiunea rapida, dintr-o rasuflare a raspunsurilor Lapusneanului exprima ritmul starii sufletesti a personajului. Vorbirea lui devine dramatica, traita la cote inalte ale simtirii omenesti.

Cu o intuitie psihologica notabila, Negruzzi isi lasa personajul sa se dezlantuie intr-o furie si o manie galgaitoare, dezvaluind paroxismul momentului trait prin amanunte fizionomice: "Radea; muschii i se suceau in rasul acesta, si ochii lui hojma clipeau".

Lapusneanu dovedeste o cunoastere sigura asupra oamenilor, dar si o abilitate politica remarcabila, crutandu-l pe Motoc, pentru ca ii este "trebuitor", ca sa se mai usureze de "blestemurile norodului". Scena aceasta adauga alte trasaturi ale domnitorului: duritatea, luciditatea, ironia necrutatoare.

Partea a III-a, cea mai dramatica din nuvela (punctul culminant), incepe intr-o liniste si o atmosfera cuvioasa, la mitropolie, unde domnul si boierii ascultau sfanta liturghie. Scena e pregatita minutios, intr-o gradare ascendenta de amanunte, pregatind contrastul cu uciderea celor 47 de boieri (antiteza romantica).

Scriitorul isi avertizeaza cititorul: "impotriva obiceiului sau, Lapusneanul, in ziua aceea, era imbracat cu toata pompa domneasca... Nici o arma nu avea alta decat un mic junghi, cu plaselele de aur, iar printre bumbii dulamii se zarea o zea de sarma".

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Lapusneanu, ca un mare actor, isi va regiza cu mare rigurozitate, urmarind efectele, miscarile, ca pe o scena din care razbate viata.

Folosirea verbului impersonal amplifica proportiile reale, tensionand momentul, invaluind totul intr-o atmosfera miraculoasa: "Spun ca in . minutul acela el era foarte galben la fata, si ca racla sfantului ar fi tresarit."

Este momentul in care Lapusneanu se domina magistral, stapan desavarsit al artei disimularii. Personajul este un excelent actor, dovedind inteligenta, tact, un echilibru interior desavarsit. El foloseste, in scopul castigarii increderii totale a boierilor ce-l urau si se temeau de el argumente' hotaratoare: nu numai gesturile, miscarile, expresia fetei, dar mai ales extrase din Biblie, anume alese. Scriitorul isi lasa eroul sa se miste singur, fara nici o interventie, obiectivand total actiunile personajului.

Scena uciderii boierilor, a dialogului dintre Lapusneanu si Motoc, retrasi "langa o fereastră", capata viata intr-un tablou plin de miscare ce se deruleaza aievea (verbe la imperfectul durativ). Cinismul, luciditatea, sangele rece, tonul sarcastic in fata scenei sangeroase, comportamentul fata de Motoc, dispretuitor si cinic, dezvaluie o structura diabolica.

Observator patrunzator, autorul are "intuitia sufletului colectiv; momentul psihologic, al descumpanirii maselor, intrebate de armas despre dorintele lor, e mai puternic prins decat scenele "tari" (serban Cioculescu).

Pentru prima data in literatura romana, C. Negruzzi surprinde psihologia colectiva. Multimea, adunata la poarta curtii domnesti, "burzuluita", "se intarata din mult in mai mult". Dezorientata, nestiind sa-si exprime doleanțele, "prostimea ramase cu gura cascata... Venise fara sa stie pentru ce au venit si ce vrea. Incepu a se strange in cete, cete, si a se intreba unii pe altii ce sa ceara."

Apoi, ca intr-un suvoi, toate glasurile "se facura un glas" si el striga: "Capul lui Motoc vrem." '

Stilul este obiectiv. Rareori intervine autorul, cu cate un calificativ ("marsavul" curtezan, "ticalosul"). Predomina naratiunea si dialogul pe fondul realist al actiunii. Prin reconstituirea istorica, prezentarea unui erou de exceptie, utilizarea antitezei, nuvela apartine romantismului. Sobrietatea stilului, obiectivitatea relatarii, concizia sunt trasaturi clasice ale nuvelei. Limbajul, cu elemente de factura populara, este plastic si expresiv (a sugui, gloata, norod, "sarind ca un om ce calca pe un sarpe"). Ridicandu-se peste stilul cronicar, Negruzzi retine numai atmosfera scrisului arhaic (plecara de fuga, dasa larma, burzuluisera, sa nu ne zapciasca); culoarea locala: descrierea salii de ospat, a vestimentelor.

Numele lui Negruzzi este legat de obicei de nuvela istorica Alexandru Lapusneanu, care "ar fi devenit o scriere celebra ca si Ham-let, daca literatura romana ar fi avut in ajutor prestigiul unei limbi universale." (G. Calinescu)